

واکاوی فقہی پویش مشقی

www.ketab.ir

تألیف:

حسین مهدی زاده

معاونت پژوهش مرکز فقهی انجمن اطهار علیہ السلام

سرشناسه:	مهدی زاده، حسین، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور:	واکاوی فقهی پوشش مشکى / تألیف: حسین مهدی زاده.
مشخصات نشر:	قم: مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۳۷۸ ص.
شابک:	۲ - ۵۱ - ۵۶۹۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیا.
موضوع:	حجاب (فقه).
موضوع:	رنگ - جنبه های مذهبی - اسلام.
موضوع:	حجاب - جنبه های مذهبی - اسلام.
موضوع:	حجاب - ایران.
رده بندی کنگره:	۱۳۹۳ ۳۹۳/۶ BP
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی:	۳۴۵۴۴۱۹

انشارات مرکز فقهی ائمه اطهار

واکاوی فقهی پوشش مشکى

ناشر: مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)

مؤلف: حسین مهدی زاده ○ نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۳

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان ○ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: چاپ و نشر اسراء ○ صفحه آرای: مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)

شابک: ۲ - ۵۱ - ۵۶۹۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸

مراکز پخش

قم، میدان معلم، مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)، تلفن: ۳۷۷۴۹۴۹۴ و ۳۷۸۳۲۳۰۳

قم شعبه ۱: خیابان ارم، جنب مدرسه کرمانی ها، تلفن: ۳۷۷۴۴۲۷۱ و ۳۷۷۴۴۲۸۱

شعبه تهران: سه راه ضرابخانه، پاسداران، خیابان شهید کاشی ها، پلاک ۶، تلفن: ۲۲۸۴۳۹۶۵

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
بخش اول: کلیات.....	۱۵
مبحث اول: کلیات تحقیق.....	۱۸
گفتار اول: بیان مسئله و تبیین موضوع تحقیق.....	۱۸
گفتار دوم: فرضیه تحقیق و فرضیه رقیب آن.....	۱۹
گفتار سوم: پیشینه موضوع و ضرورت انجام تحقیق.....	۲۰
گفتار چهارم: روش تحقیق.....	۲۱
گفتار پنجم: برخی محدودیت‌ها و مشکلات تحقیق.....	۲۲
گفتار ششم: اهداف تحقیق.....	۲۳
مبحث دوم: مفهوم‌شناسی واژه‌ها.....	۲۴
گفتار اول: مفهوم واژه‌های «پوشش»، «حجاب»، «حجاب اسلامی بانوان» و «چادر».....	۲۴
گفتار دوم: مفهوم واژه «منح».....	۲۸
گفتار سوم: مفهوم واژه «سواد» و مترادف‌ها و متقابل‌های آن.....	۳۰

- مبحث سوم: اوصاف و آثار رنگ مشکى ۳۱
- مبحث چهارم: نگاهی اجمالى به دو نظریه عدم جواز و جواز مشکى پوشى ۳۷
- گفتار اول: نظریه غیر مشهور عدم جواز مشکى پوشى ۳۸
- گفتار دوم: نظریه اباحه و جواز مشکى پوشى ۴۲
- مبحث پنجم: بررسی تفصیلى نظریه مشهور کراهت مشکى پوشى ۴۹
- گفتار اول: مفهوم لغوی و اصطلاحی کراهت ۵۱
- گفتار دوم: موارد مشهور کراهت مشکى پوشى ۵۳
- گفتار سوم: بررسی ادله عمده نظریه کراهت مشکى پوشى ۷۷
- گفتار چهارم: موارد مشهور مستثنى از کراهت مشکى پوشى ۹۲
- بخش دوم: بررسی پوشش مشکى برای حجاب بانوان ۱۱۵
- مبحث اول: مطلوبیت پوشش مشکى بیشتر برای همه انسان‌ها، به ویژه بانوان ۱۱۸
- مبحث دوم: عدم مطلوبیت برج جاملى و مطلوبیت پوشاندن زینت‌ها مقابل نامحرم ۱۲۱
- مبحث سوم: خمار و جلباب، دو نوع حجاب مشکى قرآنى بانوان ۱۳۰
- گفتار اول: خمار قرآنى، مقنعه مشکى بانوان ۱۳۰
- گفتار دوم: جلباب قرآنى، چادر مشکى بانوان ۱۳۳
- مبحث چهارم: ادله مطلوبیت پوشش مشکى برای حجاب بانوان ۱۳۳
- گفتار اول: ادله نقلی ۱۳۳
- گفتار دوم: ادله غیرنقلی ۱۳۳
- مبحث پنجم: پاسخ به برخی شبهه‌ها ۱۳۳
- گفتار اول: شبهه عدم ارتباط چادر بانوان ایرانی با اسلام و جلباب قرآنى ۱۳۳
- گفتار دوم: شبهه اسلامى نبودن حجاب با چادر مشکى ۱۳۳
- گفتار سوم: شبهه اسلامى نبودن پوشش بانوان ایرانی ۱۳۳
- گفتار چهارم: شبهه کراهت مشکى پوشى ۱۳۳
- گفتار پنجم: شبهه معقول نبودن استفاده از چادر مشکى ۱۳۳

گفتار ششم: شبهه ظهور و رواج چادر مشکی در ایران توسط حکومت قاجار..... ۱۳۳
گفتار هفتم: شبهه گسترش مشکی پوشی در دوران انقلاب و جنگ تحمیلی و کشف
حجاب رضاخانی..... ۱۳۳

گفتار هشتم: شبهه گرمازا و قابل تحمل نبودن حجاب مشکی..... ۱۳۳
گفتار نهم: شبهه تاثیر مشکی پوشی در ایجاد بیماری های استخوانی..... ۱۳۳
گفتار دهم: شبهه تاثیر حجاب مشکی در ایجاد بیماری افسردگی..... ۱۳۳
گفتار یازدهم: شبهه فسادانگیز نبودن پوشش های رنگین بانوان..... ۱۳۳

مطالب پایانی..... ۱۳۳

مطلب اول: خلاصه مطالب و یافته های پژوهشی..... ۱۳۳

مطلب دوم: نتیجه گیری..... ۱۳۳

مطلب سوم: پیشنهادهای نظری و عملی..... ۱۳۳

مطلب چهارم: پیوست ها و ضمائم..... ۱۳۳

فهرست منابع و مآخذ..... ۱۳۳

مقدمه

مقوله رنگ لباس و پوشاک به طور کلی و عام و استفاده از لباس‌ها و پوشش‌های رنگین، سفید و مشکی به طور جزئی و خاص در موارد و حالت‌های مختلف از دیرباز مورد توجه انسان بوده است. رنگ پوشش افراد اعم از زن و مرد، کوچک و بزرگ در هر جامعه‌ای متأثر از عوامل و شرایط متعدد و مختلف مثل شرایط زمانی، مکانی، سنی، شغلی، مذهبی و غیر اینهاست. به عنوان مثال دختر بچه‌ها در سنین خردسالی و قبل از رسیدن به سن بلوغ اکثر از لباس‌های رنگارنگ استفاده می‌کنند. اما وقتی بالغ می‌شوند و ازدواج می‌کنند، در مراسم عروسی به طور کامل لباس سفید می‌پوشند، ولی پس از سپری شدن روزهای اولیه ازدواج آنها را کنار می‌گذارند و دیگر از آن استفاده نمی‌کنند. افزون بر این، پزشکان و پرستاران در محیط کار و به اقتضای شغل و حرفه خود در زمان مواجهه با بیماران، معمولاً از لباس سفید استفاده می‌کنند. حاجیان هم در موسم حج، هنگام به جای آوردن مراسم احرام، از لباس سفید استفاده می‌کنند. مردم عادی هم معمولاً در مراسم جشن و شادی لباس‌های رنگارنگ می‌پوشند، ولی در مراسم عزاداری، لباس‌های سیاه و مشکی به تن می‌کنند یا مثلاً رهبران دینی و طلابی که از سلسله گرانقدر سادات هستند، به طور دائمی از عمامه سیاه رنگ استفاده می‌کنند. همچنین اکثر

بانوان مؤمن و مسلمان در ایران و بسیاری از کشورهای اسلامی دیگر، در مقابل نامحرم و در بیرون از منزل، از حجاب‌ها و پوشش‌های تیره مثل مقنعه و چادر مشکی استفاده می‌کنند.

در بین موارد ذکرشده، استفاده بانوان مسلمان از پوشش مشکی برای بعضی افراد مسئله‌ساز شده است؛ زیرا برخی با قطعی و یقینی پنداشتن کراهت پوشش مشکی به طور کلی از دیدگاه اسلام با طرح مسائل شبهه‌انگیز در صدد تخطئه حجاب و پوشش مشکی بانوان و غیراسلامی جلوه دادن آن برآمده‌اند که تعابیر ذیل شاهد اثبات این مدعاست:

الف. «متأسفانه امروز مخصوصاً زنان و دختران ما از رنگ سیاه در سطح وسیع استفاده می‌کنند و این یک بدعت است».^۱

ب. «عمومیت یافتن روسری و چادر مشکی ربطی به اسلام و حجاب ندارد».^۲

ج. «مگر کراهت رنگ مشکی در دین اسلام یک حقیقت نیست؟ پس کدام دلیل سبب می‌شود در یک جامعه اسلامی ما مبلغ رنگ سیاه شویم».^۳

د. «چادر به احتمال زیاد از زمان تاجران در ایران جا افتاده است و هیچ ربطی به دین و مذهب ندارد ... رنگ سیاه نیز مکرر ذکر شده است».^۴

هـ. «چرا رنگ چادر سیاه است ... دستور و آیین ناهنجاری بر پوشیدن لباس‌های تیره تأکید دارد. ولی معلوم نیست چه کسی پایه این گفته نامعقول را بنیان نهاده که وقتی سؤال می‌شود این قانون بر اساس چه دلیل منطقی است، کسی نه پاسخی می‌گوید و نه صاحب این نظریه را معرفی می‌کند که به مردم جواب دهد».^۵

از برخی تعابیر ذکرشده از جمله سومین تعبیر قبل که در آن کراهت رنگ

۱. محمدابراهیم جناتی، ماهنامه ذکر، شماره ۲۹ و ۳۰، (آبان و آذر ۱۳۸۷)، ص ۱۴.

۲. فاطمه راکعی، نماینده دوره ششم مجلس، مجله زنان، شماره ۱۰۳، (مهر ۱۳۸۲)، ص ۱۴.

۳. گیونمازی، روزنامه نوروز، (۱۳۸۰/۴/۱۸)، ص ۸.

۴. سیده فاطمه خاتمی، نماینده دوره ششم مجلس، روزنامه ایران، (مهر سال ۱۳۸۲)، ص ۴.

۵. مریم وکیلی‌زاده، مقاله «موانع فرهنگی و قانونی مشارکت زنان»، روزنامه نسیم صبا، شماره ۱۷۶،

(شبه ۱۳ آبان ۱۳۸۲)، ص ۷.

مشکی در اسلام به عنوان یک حقیقت ادعا شده است استفاده می‌شود که گوینده آن با تعمیم دادن حکم کراهت به همه موارد استفاده از پوشش مشکی، خواسته است به طور خاص مکروه بودن حجاب‌های مشکی مورد استفاده بانوان مسلمان را از آن نتیجه بگیرد و بدین ترتیب، استفاده بانوان مؤمن و مسلمان از این‌گونه حجاب‌ها را عملی غیراسلامی و فاقد دلیل شرعی قلمداد نماید!!

طرح این‌گونه سخنان و تعبیر از سوی بعضی افراد حاکی از این است که آگاهی برخی افراد جامعه درباره نظر فقهی اسلام در زمینه استفاده از پوشش مشکی صحیح و دقیق نیست. این مطلب باعث شد تا نگارنده به طور تفصیلی در اثر حاضر به بررسی تاریخی و فقهی استفاده بانوان از پوشش مشکی بپردازد و در ضمن آن، به برخی شبهات^۱ مطرح شده در این زمینه نیز پاسخ دهد.

پیشاپیش به رسم ادب، نگارنده وظیفه اخلاقی خویش می‌داند ضمن ابراز ارادت و احترام نسبت به همه اعظام، اعلام، محققان، نویسندگان و همه افراد دارای درجات و مراتب علمی و اوصاف و القاب پژوهشی که در نوشتار حاضر به آثار و اقوال و نظرات آنها استناد شده است، ولی نگارنده به دلیل تبعیت از شیوه رایج و مرسوم مبنی بر حذف القاب و اوصاف در نوشته‌های علمی و همچنین به خاطر رعایت اختصار و وحدت رویه از ذکر القاب و اوصاف آنها در متن و پاورقی‌های این اثر خودداری کرده است، عذرخواهی نماید، امید است که این عمل نگارنده، بی‌احترامی به بزرگان و بی‌ادبی به آنان تلقی نگردد.

در پایان یادآور می‌شوم که چون اثر حاضر با پیشنهاد اینجانب و موافقت و هزینه و امکانات مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم‌السلام) انجام گرفته است، بنابراین، شایسته است از مرجع عالیقدر شیعه، مرحوم آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی (رحمه‌الله)، بنیانگذار مرکز مذکور که رضوان و رحمت الهی بر او باد، یاد نمایم و ثواب این اثر

۱. برای آگاهی اجمالی درباره برخی شبهات و پاسخ آنها و از جمله پاسخ اجمالی به شبهه کراهت پوشش و چادر مشکی ر.ک: دو اثر نگارنده با عنوان‌های *حجاب‌شناسی چالش‌ها و کاوش‌های جدید* ص ۷۷ و *پرسنمان حجاب‌شناسی* ص ۶۱. افزون بر این، برای آگاهی تفصیلی در مورد پاسخ شبهه کراهت چادر مشکی ر.ک: بخش دوم نوشتار حاضر، مبحث پنجم، گفتار چهارم.

فرهنگی را به روح بزرگشان تقدیم کنم.

همچنین لازم می‌دانم از ریاست محترم مرکز، حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمدجواد فاضل لنکرانی (دام‌ظله) و نیز از مدیریت محترم مرکز، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمدرضا فاضل کاشانی (دامت‌افاضاته) و معاونت محترم پژوهش مرکز، جناب آقای دکتر محمد مهدی مقدادی (سلمه‌الله) و همه افراد دیگری که هریک به نحوی در به ثمر نشستن اثر حاضر سهیم بوده‌اند، شکر خاص و ویژه نمایم.

لازم به ذکر است از آنجا که موضوع تحقیق حاضر، موضوعی جدید و بسیار گسترده است، به طرز طبیعی خالی از نواقص و اشکالات نیست. امید است خوانندگان فرزانه و دانشمند با مطالعه عالمانه و نقادانه این اثر و تذکر اشتباهات آن، زمینه برطرف کردن آنها را فراهم نمایند. باعث تشکر و امتنان است اگر نظرات و پیشنهادهای تکمیلی خود را از طریق آدرس زیر برای نگارنده ارسال نمایند.

hmahdi123@gmail.com

حسین مهدی زاده

آبان‌ماه ۱۳۹۲